

ПОБУТОВІ ПОСЛУГИ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

А. Р. ТЕРЕШКО, асистент

кафедри цивільного та господарського права,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: sova070204@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена дослідженню побутових послуг як об'єкта адміністративно-правових відносин. На підставі аналізу норм адміністративного права розкрито характерні риси специфіки методу адміністративно-правового регулювання побутових послуг.

Ключові слова: побутові послуги, право, норми адміністративного права, реалізація, адміністративні відносини, примус

Актуальність.

Сьогодні побутові послуги є важливою сферою задоволення як публічних, так і приватних інтересів. Незалежно від виду надання побутових послуг, кожна надана послуга повинна бути спрямована на максимальне задоволення потреб споживача у наданні послуг. Удосконалення нормативно-правового регулювання адміністративних процедур надання побутових послуг є на сьогодні необхідним правовим заходом спрямованого на надання якісних побутових послуг споживачу. Вказана сфера охоплює широке коло взаємопов'язаних соціально-економічних, політичних, організаційних, релігійних та правових відносин. Як зазначає

А.Ю. Язикова, у розвинених країнах сфера послуг є найбільшим сектором економіки, на неї припадає 50 % обсягу капіталовкладень, 63–74% ВВП. Саме галузь послуг завжди займала помітну питому вагу в системі народного господарства нашої країни. У ВВП України 40 % приходить на послуги, у цій виробничо-економічній сфері працює понад 55 % зайнятих в економіці людей [1, с. 225].

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Підґрунтям для написання цієї статті стали наукові здобутки В.В. Апопій, І.С. Похиленко, А.Ю. Язикова та ін. Проте, питанню дослідження побутових послуг як

об'єкта адміністративно-правових відносин є малодослідженим, що й обумовлює актуальність цієї статті.

Метою публікації статті є розкриття специфіки методу адміністративно-правового регулювання побутових послуг.

Результати.

Враховуючи обсяг та різноманітність видів послуг, складовою якого виступає й тіньовий ринок побутових послуг, що сукупно з іншими чинниками інколи призводить до різноманітних правопорушень, в тому числі – адміністративних, об'єктом правопорушення яких є встановлені законодавством правила надання побутових послуг громадянам, а також законні права та інтереси замовників побутових послуг. Це стосується порушень громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності законодавства щодо надання послуг населенню, а також законних інтересів покупців та замовників (ст. 155-2); відмові працівників сфери послуг і громадян, які займаються підприємницькою діяльністю у наданні громадянам-споживачам необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про послуги (ст. 156-1); виконання робіт, надання послуг громадянам-споживачам, що не відповідають вимогам стандартів, норм і правил (168-1); невиконання посадовими особами, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю, законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за дотриманням законодавства про захист прав споживачів, про проведення перевірки діяльності по продажу товарів, виконанню робіт, наданню послуг

громадянам-споживачам або про надання необхідних для цього матеріалів (ст. 188-2) КУпАП [2].

Це вимагає завчасного вирішення низки організаційних та правових питань щодо впорядкування суспільних відносин у сфері надання побутових послуг, вдосконалення їх правового регулювання з метою охорони прав та законних інтересів замовників.

Для того, щоб охарактеризувати побутові послуги як об'єкт адміністративних правовідносин, необхідно спочатку з'ясувати його правові ознаки та властивості, а саме, що являють собою побутові послуги.

В Україні поняття «побутові послуги» вперше на нормативному рівні було закріплено у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження правил побутового обслуговування населення» № 313 від 16 травня 1994 р., відповідно до якої побутова послуга – вид діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної із задоволенням конкретної побутової потреби індивідуального замовника [3]. Термін «послуга» вживається і в інших словосполученнях. Наприклад, соціально-побутові послуги. Наведене у Законі України «Про соціальні послуги» визначення соціально-побутових послуг [4], як на нашу думку може охоплюватися і побутовими послугами, що надаються відповідно до «Класифікатора послуг і продукції у сфері побутового обслуговування» (ГК 201-01-2001), який наводить перелік класифікації побутових відходів, що використовується органами виконавчої влади, суб'єктами підприємницької діяльності та іншими заінтересованими організаціями [5].

На відміну від галузевого класифікатора, пункт 291.7. ст. 291 Податкового кодексу України, визначає

перелік побутових послуг населенню, які надаються першою та другою групами платників єдиного податку [6]. Вказані у цих нормативно-правових актах види побутових послуг майже не різняться між собою.

Поряд із нормативним визначенням «побутові послуги» в юридичній науці існують різноманітні визначення цього поняття. Зокрема, А.Ю. Язикова надає таке визначення: «побутові послуги – це діяльність, товар матеріальної або нематеріальної форми, що задовольняє конкретну, індивідуальну побутову потребу людини» [1, с. 225], інші науковці визначають побутові послуги як працю, що втілена в тій чи іншій споживчій вартості, яка може задовольнити особисті потреби: в споживчих товарах; в невиробничій діяльності; в деяких додаткових економічних результатах виробничої чи невиробничої праці [7, с. 23].

Незважаючи на різноманітність послуг, предметом правового регулювання побутових послуг є суспільні відносини, які покликані задовольнити інтереси громадян, як найбільшої групи суб'єктів адміністративних правовідносин, так і інтереси суспільства. Забезпечення надання побутових послуг в державі – це завдання як публічних органів та їх посадових осіб, так і приватних суб'єктів. Проте, будь-які які суспільні відносини потребують правового регулювання. Саме норми права покликані регулювати суспільні відносини у сфері надання побутових послуг. Із теорії права відомо, що реалізація права – це втілення у діяльності суб'єктів права приписів правових норм, встановлених або санкціонованих державою [8, с. 161].

Правове регулювання охоплює різні сторони суспільного життя, а юридичної форми набувають основ-

ні й найважливіші види суспільних відносин у різних сферах людської діяльності, які потребують не просто законодавчої форми, а її змістовної правової наповненості. У цьому плані спеціальні юридичні знання про особливості та прояви права, правового регулювання й забезпечення, що досягаються правознавством, дають змогу краще розібратися в тих соціальних процесах, які зазнають юридичного впливу з боку держави та вимагають свого юридичного впорядкування з одночасним наповненням його правовим змістом [9, с. 32].

Враховуючи, що норми адміністративного права регулюють багато різноманітних суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються у сфері публічного адміністрування [10, с. 47], варто зазначити, що сфера побутових послуг, охоплює широке коло різноманітних економічних, політичних, культурних, національних та регіональних відносин, які охороняється державою. Це означає, що ми повинні врахувати і сучасний стан суспільства, а також ці процеси як відбуваються зараз в нашій державі. Враховуючи значимість побутових послуг для громадян та суспільства, а також те, що ця сфера є надзвичайно чутливою, слід погодитися з думкою О.П. Світличного, який наголошує, що нинішній розвиток суспільства дає підстави стверджувати, що процеси, які нині відбуваються в Україні, впливають не лише на управлінські відносини, а й на всі елементи механізму державної влади [11, с. 153].

Враховуючи, що об'єктами адміністративно-правових відносин можуть бути різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які становлять публічну цінність, і діяння суб'єктів

та об'єктів публічного управління, пов'язані з цими благами [12, с. 234], вважаємо доцільним для правильного визначення об'єкта побутових правовідносин, що регулюються адміністративним правом, доцільно навести існуючі в юридичній науці дефініції щодо об'єкта правовідносин.

На погляд теоретика права А.Ю. Олійника «об'єкти правовідносин – це ті реальні соціальні блага, як задовольняють інтереси і потреби людей і з приводу яких між суб'єктами виникають, змінюються суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Їх поділяють на матеріальні, духовні блага, дії суб'єктів правовідносин, результат їхньої діяльності» [13, с. 139]. Є й інші наукові погляди щодо визначення об'єкта правовідносин. Проте, квінтесенцією наукових поглядів на визначення об'єкта правовідносин є визначення яке надає С.С. Алексєєв, який визначає об'єкт правовідносин як «різноманітні матеріальні й нематеріальні блага, здатні задовольняти потреби суб'єктів, тобто інтерес уповноваженого» [14, с. 156].

Незважаючи на характерні відмінності матеріальних і нематеріальних об'єктів, вони виступають об'єктами адміністративних правовідносин у сфері надання побутових послуг. Тобто, «об'єктом адміністративних правовідносин є все те, на що спрямовані суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників таких правовідносин, іншими словами, це те, з приводу чого виникло саме правовідношення. Але в будь-якому разі об'єкт публічних правовідносин є категорією сталою, а не динамічною. Навколо об'єкта, що перебуває в статичному стані, відбуваються дії, події, реалізуються права та обов'язки, що стосуються конкретних суб'єктів» [15, с. 114].

Відзначаючи важливість норм адміністративного права у регулюванні відносин у сфері надання побутових послуг, слід зазначити, що «у цілому адміністративно-правовим відносинам притаманні дві найважливіші ознаки: з одного боку – це форми соціальних відносин, оскільки в них обов'язково беруть участь люди чи їх об'єднання, а з іншого – це форми організаційних відносин, у процесі реалізації яких розв'язується завдання управлінської діяльності [16, с. 54].

Специфічність побутових послуг потребує відповідного правового регулювання, залежно від виду побутових послуг. Наприклад, Закон України «Про захист прав споживачів» регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів [17], водночас відзначаючи специфічність побутових послуг, варто зазначити, що такий вид побутових послуг як ритуальні послуги, регулюються нормами Закону України «Про поховання та похоронну справу», який крім іншого, включає: державні стандарти, інші нормативні документи в галузі поховання, обов'язкових містобудівних, екологічних вимог та санітарно-гігієнічних норм щодо створення та функціонування кладовищ; державну гарантію конфіденційності інформації про померлого та надання такої інформації; організацію діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів; юридичну відповідальність [18].

Наведене свідчать про різноманітні засоби державного впливу тільки у такій сфері побутових послуг, як ритуальні. У цій галузі відповідні ритуальні послуги у 2014 р. надавали 2224 суб'єкти господарювання різних форм власності, з яких: 351 підприємство комунальної форми власності, 752 підприємства приватної форми власності та 1121 – окремий підприємець. Загальний обсяг наданих ритуальних послуг та предметів ритуальної належності населенню суб'єктами господарювання різних форм власності становив 1,30 млрд грн., з яких майже 53 % надано ритуальними службами [19, с. 176–177].

Державну політику у сфері надання побутових послуг здійснює широке коло уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, це відповідні міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, а також місцеві державні організації, органи місцевого самоврядування, а також інші органи управління у сфері надання побутових послуг, діяльність яких пов'язано з широким колом замовників або споживачів таких послуг. У цих відносинах уповноважений державою суб'єкт публічної адміністрації має право приймати обов'язкові рішення для інших суб'єктів адміністративного права, передбачені адміністративно-правовою нормою. Наприклад, до суб'єкта підприємницької діяльності (підпорядкований об'єкт), який порушує встановлені правовою нормою правила у сфері надання побутових послуг.

Відзначаючи важливість норм різних галузей права у регулюванні суспільних відносин, варто підкреслити важливу роль норм адміністративного права в регулюванні відносин у сфері побутових послуг, які мають різноманітний вплив як

на об'єкт адміністративно-правового регулювання, так і на суб'єктів адміністративно-правових відносин.

За допомогою норм адміністративного права здійснюється правове регулювання таких важливих сфер управлінської діяльності з надання побутових послуг, зокрема, у галузі будівництва житла, проведення процедури поховання, газифікації тощо. «У результаті реалізації норм адміністративного права виникають адміністративно-правові відносини, що є суспільними відносинами, урегульованими нормами адміністративного права, в яких сторони беруть участь як носії прав та обов'язків, установлених і забезпечених адміністративно-правовими приписами. Метою встановлення адміністративно-правових відносин є впорядкування за допомогою відповідних правових норм суспільних відносин, які виникають між їх суб'єктами, і встановлення певного адміністративного правопорядку в цій сфері. Зміст адміністративних правовідносин становлять суб'єктивні права та юридичні обов'язки їх учасників, зокрема їх нерівність, підлеглість одних суб'єктів іншим, наприклад органам влади, які наділені певними владними повноваженнями. Вони характеризують юридичний зв'язок між суб'єктами, які стають носіями взаємообумовлених суб'єктивних прав і юридичних обов'язків» [20, с. 107].

Висновки і перспективи.

Здійснене дослідження побутових послуг як об'єкта адміністративно-правових відносин дає підстави констатувати, що адміністративно-правові відносини у досліджуваній сфері характеризуються всіма ознаками правових відносин, які мають окремі особливості й полягають:

– у практичній реалізації визначених державою завдань і функцій щодо здійснення управлінської діяльності у сфері надання побутових послуг;

– обов'язковою стороною таких відносин є уповноважений суб'єкт публічної адміністрації наділений державно-владними повноваженнями;

– у нерівності суб'єктів адміністративно-правових відносин, в яких уповноважений суб'єкт публічної адміністрації у сфері побутових послуг має право вимагати дотримання і виконання передбачених адміністративно-правовою нормою дій від підпорядкованого об'єкта;

– порушення встановлених правил і обов'язків зумовлює як правило застосування заходів адміністративного примусу;

– спори сторін суб'єктів адміністративно-правових відносин вирішуються як в адміністративному, так і судовому порядку.

Таким чином, об'єктом адміністративних правовідносин у сфері надання побутових послуг є матеріальні і нематеріальні об'єкти, а також дії суб'єктів адміністративних правовідносин покликаних задовольнити інтереси громадян та суспільства у сфері надання побутових послуг.

Список використаних джерел

1. Язикова А.Ю. Теоретичні аспекти класифікації побутових послуг. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 4. Т. 1. С. 225–229.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради України. 1984. № 51 Ст. 1112.
3. Про затвердження правил побутового обслуговування населення: постанова Кабінету Міністрів України № 313 від 16.05.1994 р. (у редакції постанови № 955 від 25.12.2013 р.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/313-94-p>
4. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 45. Ст. 358.
5. Галузевий класифікатор «Класифікація послуг і продукції у сфері побутового обслуговування» (ГК 201-01-2001): наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України № 51 від 19.02.2002 р. (у редакції наказу Міністерства економіки № 1103 від 06.10.2009 р.). URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=05VXC26D2A>
6. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. №№ 13–16, 17. Ст. 112.
7. Управление хозяйственным механизмом на предприятиях сервиса. Под ред. В.Н. Сольвьева, Д.В. Шопенко. СПб.: Гидрометеоздат, 1999. 63 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у двох томах. Т.1. Загальна частина. Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). Київ: Вид-во «Юридична думка», 2007. 592 с.
9. Ярмачі Г.П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2006. 366 с.
10. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право. За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с.
11. Світличний О.П. Щодо вдосконалення діяльності виконавчих органів у галузі земельних відносин. Підприємництво, господарство і право. 2009. № 9. С. 153–155.
12. Адміністративне право: підручник. Коломощь Т.О., Армаш Н.О. та ін.; за заг. ред. Т.О. Коломощь. Київ: Істина, 2010. 362 с.
13. Правознавство: підручник. А.І. Берлач, Д.О. Карпенко, В.С. Ковальський, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, О.О. Підпригора; За ред. В.В. Копейчикова, А.М. Колодія. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 752 с.

14. Алексеев С.С. Общая теория права: учебник. В 2-х т., Том 2. Москва, Юридическая литература, 1981. 354 с.
15. Литвин І. Об'єкти адміністративних правовідносин у сфері надання освітніх послуг. Господарство, підприємництво і право. 2016. № 6. С. 112–118.
16. Адміністративне правове України: Підручник. Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко, та ін; За ред. Ю.П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
17. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05. 1991 р. № 1023-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 30. Ст. 379 (у редакції Закону № 1791-VIII від 20.12.2016 р. ВВР. 2017. № 4. Ст. 42).
18. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10.07. 2003 р. № 1102-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 7. Ст. 47.
19. Похиленко І.С. Правове регулювання надання ритуальних послуг. Часопис Київського університету права. 2015. № 4. С. 176–179.
20. Гладун З.С. Адміністративно-правове регулювання у сфері охорони здоров'я за законодавством України. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 1 (76). С. 103–111.
- 16.05.1994 № 313. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/313-94-p>.
4. Pro sotsialni posluhy [On Social Services]: Zakon Ukrainy vid 19.06.2003. № 966-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. № 45. St. 358.
5. Haluzevyi klasyfikator «Klasyfikatsiia posluh i produktii u sferi pobutovoho obsluhovuvannia» (HK 201-01-2001) [The branch classification «Classification of services and products in the field of consumer services»]: nakaz Ministerstva ekonomiky ta z pytan yevropeiskoi intehtratsii Ukrainy 19.02.2002 № 51. Available at: <http://consultant.parus.ua/?doc=05VXC26D2A>.
6. Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2011. №№ 13–16, 17. St. 112.
7. Soloviev, V.N., Shopenko, D.V. (1999). Upravleniye khozyaystvennym mekhanizmom na predpriyatiyakh servisa [Management of the economic mechanism at the service enterprises]. Sankt-Peterburg, 63.
8. Aver'ianov, V.B. (2007). Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]. Kyiv, 592.
9. Yarmak, G.P. (2006). Administratyvno-nahliadova diialnist militsii v Ukraini [Administrative and supervisory activity of the police in Ukraine]. Odesa, 366.
10. Melnyk, R.S., Bevzenko, V.M. (2014). Zahalne administratyvne pravo [General administrative law]. Kyiv, 376.
11. Svitlychny, O.P. (2009). Shchodo vdoskonalennia diialnosti vykonavchyykh orhaniv u haluzi zemelnykh vidnosyn [On improvement of the activity of executive bodies in the field of land relations]. Hospodarstvo, pidpriemnytstvo i pravo, 9, 153–155.
12. Kolomoets, T.O., Armash, N.O. (2010). Administratyvne pravo [Administrative law]. Kyiv, 362.
13. Berlach, A.I., Karpenko, D.O., Kovalsky, V.S., Kolodiy, A.M., Oliynyk, A.Yu., Podoprigora, O.O. (2005). Pravoznavstvo [Jurisprudence]. Kyiv, 752.

References

1. Yazykova, A.Yu. (2009). Teoretychni aspekty klasyfikatsii pobutovykh posluh [Theoretical aspects of the classification of household services]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, 4, 225–229.
2. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984. № 8073-X. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1984. № 51. St. 1112.
3. Pro zatverdzhennia pravyl pobutovoho obsluhovuvannia naselennia [About the approval of the rules of consumer services for the population]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy

14. Alekseev, S.S. (1981). *Obshchaya teoriya prava* [The general theory of law]. Moskva, 2, 354.
15. Lytvyn, I. (2016). *Ob'iekty administratyvnykh pravovidnosyn u sferi nadannia osvithnikh posluh* [Objects of administrative legal relations in the field of providing educational services]. *Hospodarstvo, pidpriyemnytstvo i pravo*, 6, 112–118.
16. Bytiak, Yu.P., Garashchuk, V.M., Dyachenko, O.V. (2005). *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative Legal Ukraine]. Kyiv, 544.
17. *Pro zakhyst prav spozhyvachiv* [On consumer protection]: *Zakon Ukrainy vid 12.05.1991. № 1023-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1991. № 30. St. 379.*
18. *Pro pokhovannia ta pokhoronnu spravu* [About burial and funeral]: *Zakon Ukrainy vid 10.07.2003. № 1102-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2004. № 7. St. 47.*
19. Pokhilenko, I.S. (2015). *Pravove rehuliuвання nadannia rytualnykh posluh* [Legal regulation of the provision of ritual services]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 4, 176–179.
20. Gladun, Z.S. (2014). *Administratyvno-pravove rehuliuвання u sferi okhorony zdorov'ia za zakonodavstvom Ukrainy* [Administrative-legal regulation in the field of healthcare under the legislation of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 1 (76), 103–111.

A. R. Tereshko (2019). *House holds as an object of administrative and legal relations*. *Law. Human. Environment*, 10(1): 120–127, <https://doi.org/10.31548/law2019.01.017>.

Summary. *The article is devoted to the study of domestic services as an object of administrative-legal relations. On the basis of the analysis of the norms of administrative law, the characteristic features of the method of administrative-legal regulation of domestic services are disclosed.*

Keywords: *domestic services, law, norms of administrative law, implementation, administrative relations, coercion*
